

Statutul actual al științelor politice în România (Current Status of Political Science in Romania)

Sorin BOCANCEA

Abstract

Although it was achieved with some difficulties, the institutionalization of political science in Romania was a fairly rapid process. Coming after a period of propagandistic obscurity that compromised the idea of politics, they were confronted with a certain reticence of society towards this field. Therefore, their position within the education system was minor. However, the pace of development has accelerated, due to the training of specialists in Western institutions, the establishment of specialist journals, the translation of classics, the emergence of a local literature and international collaboration between researchers and institutions. Under the current conditions of the complexity of each society and of the international context, it is necessary to professionalize politics, a process that can be achieved primarily by these sciences. Although it might seem that interdisciplinarity and methodological pluralism are weaknesses or sources of ambiguity in political science, they are in fact its strengths. However, it is not these aspects that are holding political science back, but society's lack of interest in it, generated by ignorance. The only way to put political science where it should be is to set up a professional association to dialogue with the public authorities and champion the cause of political science.

Keywords: *political science, political science, interdisciplinarity, institutionalization, internationalization, methodological pluralism*

Introducere

În luna iunie 2023, seria nouă a revistei *Polis* a împlinit 10 ani de apariție neîntreruptă, fapt ce a prilejuit organizarea unei dezbateri cu privire la statutul actual al științelor politice, la care au participat cadre didactice universitare de la facultățile de profil din: Universitatea București (Radu Carp, Dan Pavel, Cristian Preda și Claudiu Tufiș), Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj Napoca (Sergiu Mișcoiu), Universitatea de Vest din Timișoara (Emanuel Copilaș), Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași (Anton Carpinschi) și Universitatea „Petre Andrei” din Iași (Cristian Bocancea, Georgeta Condur, Sabin Drăgulin, Tudor Pitulac, Daniel Șandru și Doru Tompea). S-au întâlnit atunci în Aula Magna a Universității „Petre Andrei” din Iași persoane din generații diferite: unele au fost implicate în fondarea programelor sau a facultăților de științe politice, altele au venit mai târziu, în perioada consolidării acestora.

Dezbateră nu a avut un parcurs prestabilit, fiecare dintre participanți având libertatea să prezinte propriile opinii și experiențe avute în cariera de profesor și de cercetător în științe politice. Am convenit atunci ca fiecare să-și pregătească prezentarea în vederea publicării în numărul de toamnă *Polisului*. Așa s-a constituit prezentul număr al revistei.

În contribuția mea, voi realiza o trecere în revistă a statutului științelor politice în România, pornind de la definiție, continuând cu dezvoltarea lor în România postcomunistă, cu dificultățile cu care se confruntă și terminând cu perspectivele pe care acestea le au.

Știința politică sau științe politice?

Mereu revine această întrebare: se poate vorbi despre știință politică sau despre științe politice? După cum observa Profesorul Mihai Baciu în timpul dezbaterii despre statutul științelor politice, nici matematica, nici fizica nu sunt nevoite să-și justifice statutul de știință, pe când știința politică este mereu în această postură. Situația nu este ieșită din comun, fiind vorba de un domeniu

nou de cercetare, caracterizat de pluralism metodologic și de o necesară deschidere spre interdisciplinaritate.

Încercările de definire a științei politice sunt de dată recentă, dacă le comparăm cu demersurile din celelalte științe. În manualul publicat de Fred I. Greenstein și Nelson W. Polsby în 1975, se vorbea de divorțul științei politice de filosofie și adoptarea metodei științelor naturii¹. În *Enciclopedia Blackwell a gândirii politice*, apărută în 1987, nu există un articol care să definească știința politică, ci unul care definește *teoria politică* drept „reflecție sistematică asupra naturii și scopurilor guvernământului, cuprinzând îndeobște atât înțelegerea instituțiilor politice existente, cât și o concepție despre modul cum – și dacă – acestea ar trebui schimbate”². Autorul articolului, David Miller, realizează, totuși, o corelație între teoria și știința politică, arătând că aceasta din urmă a apărut în secolul XX iar teoria politică a fost văzută ca partea teoretică a științei politice, care „sintetizează observațiile particulare și generalizările empirice de mai mică anvergură din cadrul explicativ general...”³. Aproximativ studiul politicii de științele empirice este prezentă și-n definiția pe care a dat-o Domenico Fisichella, în 1988, științei politice, ca „studiul fenomenelor politice cu ajutorul metodelor științelor empirice”⁴.

În 1991, Paul A. Sabatier constata că cercetările politologilor din deceniile opt și nouă ale secolului trecut pot fi împărțite în 4 grupe: cercetări ale unor domenii specifice (transport, sănătate, resurse, relații internaționale ș.a.), cu studii de caz utile practicienilor precum și elaborării inductive a unor teorii ce vizează procesul politic în ansamblu; realizarea unor studii de impact al politicilor publice, lărgind criteriile de evaluare a bunăstării sociale prin includerea unora precum participarea cetățenilor, depășind tradiționala tehnică cost-beneficiu prin integrarea studiilor asupra procesului politic; concentrarea asupra procesului politic ce afectează punerea în practică a politicilor publice; proiectarea politicii, abordarea ce s-a concentrat pe eficacitatea diferitelor instrumente politice, participarea nefiind un scop în sine, ci un mijloc de influențare a guvernării⁵.

O definiție cuprinzătoare va primi știința politică în *Manualul* editat de Robert E. Goodin & Hans-Dieter Klingemann în 1996. Pornind de la definirea politicii ca „folosire constrânsă a puterii sociale”, cei doi politologi definesc știința politică drept „studiere a naturii și a surselor acelor constrângeri și a tehnicilor pentru folosirea puterii sociale în cadrul acelor constrângeri”⁶. „Știința” este luată în acest caz în sensul consacrat de tradiția universităților germane, de „cercetare sistematică, cu o construcție care tinde spre un set tot mai diferențiat de propoziții ordonate despre lumea empirică”⁷. În această caz, trebuie evitată eroarea pozitivistă a pretenției descoperirii unor legi acoperitoare, pentru că subiectul acestei științe îl constituie ființele umane care, deși sunt supuse unor anumite forțe cauzale, sunt „și actori intenționali, capabili să cunoască și să acționeze pe această bază. «Credință», «scop», «intenție», «sens» sunt, toate, elemente potențial cruciale în

¹ Fred I. Greenstein și Nelson W. Polsby, *Handbook of Political Science*, 8 vol., Addison-Wesley, 1975.

² David Miller, „Teorie politică”, în *Enciclopedia Blackwell a gândirii politice*, Editura Humanitas, București, 2000, pp. 719-724.

³ *Ibidem*, p. 722.

⁴ Domenico Fisichella, *Știința politică. Probleme, concepte, teorii*, trad. de Victor Moraru, Editura Polirom, Iași, 2007, p. 11.

⁵ Paul A. Sabatier, „Political Science and Public Policy”, in *Political Science and Politics*, Vol. 24, No. 2 (Tun., 1991), pp. 144-147, pp. 144-145, disponibil la https://archive.org/stream/SABATIER1991PoliticalScienceAndPublicpolicy/SABATIER%281991%29Political-science-and-public%3Dpolicy_djvu.txt, consultat la 25 noiembrie 2023.

⁶ Robert E. Goodin & Hans-Dieter Klingemann (coord.), *Manual de știință politică*, Editura Polirom, Iași, 2005, p. 24.

⁷ *Ibidem*, p. 26.

explicarea acțiunilor umane... Subiecții studiați de știința politică, precum și de toate științele sociale, au un sens ontologic radical diferit de acela al bilelor de biliard”⁸.

Esențială pentru înțelegerea ariei științei politice mi se pare a fi următoarea clarificare a autorilor *Manualului*: „subdisciplinele în jurul cărora am organizat noul *Manual* reprezintă ceea ce ni s-a părut a constitui configurația dominantă a disciplinei în prezent. Ele sunt totuși departe de a fi ermetic pecetluite. Munca trans- și inter-subdisciplinară este tot mai obișnuită prin frecvență și mai convingătoare prin calitate. [...] Noul *Manual de știință politică* întreprinde o extindere disciplinară, pentru a putea include travaliul înrudit din economie și sociologie, psihologie și statistică, antropologie și studii de arie”⁹. Este aici o replică la observația pe care o făcea Gabriel Almond în 1988 cu privire la faptul că, în științele politice, cercetătorii stau la „mese separate”¹⁰.

În urma aplicării metodei bibliometrice, Goodin & Klingemann au identificat opt subdomenii ale disciplinei: instituții politice, comportament politic, politică comparată, relații internaționale, teorie politică, politici publice și administrație și economie politică. Acestea li se adaugă și metodologia politică¹¹.

Comparând diferite definiții, Adrian Miroiu arată că „politica cuprinde procesele prin care, prin interacțiunile dintre oameni, se formează și se implementează deciziile sociale”¹². În mod firesc, știința politică este studierea acestor procese.

Revenim la întrebarea: este vorba de știință sau de științe politice? Adrian Miroiu formulează următorul răspuns: „în știința politică există abordări foarte diferite, chiar incomensurabile. În știința politică nu există o «paradigmă», ci mai multe; dar de aici nu pute trage concluzia că există mai multe științe ale politicii («științele politice»), ci doar că politica este astăzi abordată din perspective extrem de diferite”¹³. Și politologul dă exemplul celor opt subdomenii semnalate de Goodin & Klingemann, arătând apoi că putem distinge cercetătorii științei politice și după tipul de abordare teoretică, după cum au procedat în 1995 David Marsh & Gerry Stoker, identificând următoarele șase abordări: *teoria politică normativă* (care are ca obiectiv descoperirea și aplicarea valorilor în sfera relațiilor și a practicii politice), *studiile instituționale* (ce analizează regulile, procedurile și organizarea formală a raporturilor din societate precum și impactul acestora asupra luării deciziilor), *analiza comportamentală* (ce urmărește explicarea comportamentelor politice atât la nivel individual cât și social, acordând un rol important cauzalității și fiabilității cercetărilor), *teoria alegerii raționale* (care urmărește condițiile ce definesc și constrâng alegerile sociale), *abordarea feministă* (ce pornește de la premiza că patriarhatul definește aranjamentele sociale) și *analiza discursivă* (care cercetează modul în care discursul este produs și face posibilă acțiunea umană)¹⁴. În afară de aceste abordări, în a patra ediție a lucrării lor, publicată împreună cu Vivien Lowndes în 2017, Marsh & Stoker vor mai menționa *psihologia politică* și *marxismul*¹⁵.

Pluralismul metodologic al științei politice i-a determinat pe unii autori să nege existența acesteia. Dar, după cum arată Gabriel A. Almond, în cazul științei politice se poate demonstra

⁸ *Idem*.

⁹ *Ibidem*, p. 15.

¹⁰ Gabriel A. Almond, „Separate Tables: Schools and Sects in Political Science”, in *Political Science and Politics*, Vol. 21, 1988, pp. 828-842.

¹¹ R. E. Goodin & H.-D. Klingemann (coord.), *op. cit.*, p. 49. În opinia autorilor, această subdisciplină „pare să stea în afară și să se dezvolte relativ independent de disciplina mai vastă” (p. 39).

¹² Adrian Miroiu, *Fundamentul politicii. Preferințe și alegeri colective*, Editura Polirom, Iași, 2006, p. 18.

¹³ *Ibidem*, p. 19.

¹⁴ *Ibidem*, 2006, p. 20.

¹⁵ Vivien Lowndes, David Marsh & Gerry Stoker, *Theory and Methods in Political Science*, 4th edition, Bloomsbury Publishing, 2017, p. 27.

„unitatea sa de substanță și metodă: o viziune cumulativă în sensul unei baze de cunoaștere din ce în ce mai mari și a ameliorării rigorii inferențiale. Există un pluralism în metodă și abordare, dar el este eclectic și sinergic, mai curând decât izolativ. [...] El este eclectic și integrativ, guvernat în ultimă instanță de angajamentul lipsit de compromis față de regulile evidenței și inferenței”¹⁶.

Faptul că știința politică a împrumutat elemente din alte domenii nu-i subminează statutul de știință. În opinia lui Mattei Dogan, „la cele mai înalte niveluri ale piramidei științei politice, cei mai mulți cercetători aparțin unei subdiscipline hibride: sociologia politică, economia politică, psihologia politică, filosofia politică, geografia politică, administrația publică, studiile zonale ș.a.m.d.. Alternativ, ei pot aparține unui domeniu sau subdomeniu hibrid... Toate problemele majore traversează granițele formale ale disciplinelor: căderea democrației, anarhia, războiul și pacea, schimbarea generațională, conexiunea libertate-egalitate, individualismul în societățile avansate, fundamentalismul în societățile tradiționale, clasa conducătoare, opinia publică. Cei mai mulți specialiști nu sunt localizați în așa-numitul centru al disciplinei. Ei se află pe inelele exterioare, în contact cu specialiștii din alte discipline. Ei iau și dau cu împrumut la graniță. Sunt oameni de știință hibridă. Numărul politologilor «generalști» se află în rapidă descreștere. Toată lumea tinde să se specializeze în unul sau în mai multe domenii. [...] Aceia care se închid în granițele tradiționale ale științei politice își îngustează perspectiva și își reduc oportunitățile de inovație – cu excepția problemelor constituționale și ale aparatului de stat”¹⁷.

Pornind de la definiția aristoteliciană a omului ca ființă socială, Ronald F. King arată că „există în mod permanent și mereu în actualitate subiecte de interes cum ar fi constituirea și stabilitatea comunităților publice, granița dintre individ și comunitate, instituțiile și procedurile folosite de către comunitate la luarea de decizii, strategiile actorilor politici care își desfășoară activitatea în acea comunitate, distribuția puterii în cadrul comunității, diferențele din interiorul unei comunități și interacțiunea dintre comunități, precum și rezultatele politicilor ce decurg din deciziile comunității. Acestea sunt subiectele tradiționale din cadrul științelor politice. Ceea ce apreciez eu la această definiție este faptul că ne orientează atenția dincolo de domeniul îngust al partidelor și al alegerilor și plasează cu fermitate această disciplină în cadrul dezbaterilor ce sunt fundamentale în istoria intelectuală occidentală. Nu este un accident faptul că Aristotel a numit politica drept «regina științelor». Poate că nu există un cadru unanim acceptat al științelor politice, dar nu sunt prea îngrijorat din pricina asta, căci există o unitate esențială a științelor sociale. Distanțările care separă aria științelor politice, sociologiei, administrației publice și psihologiei sunt relativ arbitrare. Toate se ocupă de relațiile umane și au ca scop, în ciuda diferențelor dintre perspectivele lor teoretice, studiul și îmbunătățirea condiției umane”¹⁸.

Platon și Aristotel vorbeau despre arta guvernării, numind-o „artă regală”, respectiv „regina științelor”. Analizând etichetele primite de-a lungul timpului de politică (artă, meșteșug) și de învățarea ei (vocație sau chemare), Goodin & Klingemann consideră că studiul politicii „este o vocație mai degrabă decât o pasiune și o slujbă mai degrabă decât un hobby”¹⁹. Ei observă faptul că știința politică avansează spre profesionalizare, dovezi ale acestei realități fiind faptul că există un acord cu privire la „competența profesională minimă” și tendința de judecare a muncii din acest

¹⁶ Gabriel A. Almond, „Știința politică: istoria disciplinei”, în R. E. Goodin & H.-D. Klingemann, *op. cit.*, pp. 60-97; p. 89.

¹⁷ Mattei Dogan, „Știința politică și celelalte științe sociale”, R. E. Goodin & H.-D. Klingemann, *op. cit.*, pp. 98-124; pp. 118-119.

¹⁸ Ronald F. King, *Strategia cercetării. Treisprezece cursuri despre elementele științelor sociale*, Editura Polirom, Iași, 2005, pp. 1-2.

¹⁹ R. E. Goodin & H.-D. Klingemann, *op. cit.*, p. 22.

domeniu în termenii unor standarde de excelență profesională: „în vreme ce standardele minimale sunt în general împărtășite, aspirațiile mai înalte sunt numeroase și variate. Dar și în știința politică, la fel ca în medicină, fiecare subspecialitate din cadrul profesiei mai mari are propriile sale standarde interioare de excelență, după care sunt judecați membrii ei. Și în știința politică, ca și în medicină, la nivelul general al profesiei, există un înțeles cu privire la felul în care se situează laolaltă toate subspecialitățile pentru a forma un tot coerent”²⁰.

În concluzie, consider că opțiunea pentru „știința politică” sau „științe politice” este o chestiune de obișnuință și de gust. Ambele expresii trimit la un domeniu de cercetare ale cărui caracteristici definitorii sunt pluralismul metodologic și interdisciplinaritatea. Este un domeniu în care preocupările sunt vechi, cu o istorie de peste două milenii, dar care a căpătat o formă unitară de curând, pe care și societatea românească a adoptat-o în anii în care începuse o viață nouă. De aceea, sunt firești ezitățile și confuziile ce mai persistă încă în abordarea lui, începând chiar cu denumirea.

Știința politică în România postcomunistă

Știința politică a patruns în universitățile din România la începutul anilor '90, într-un teren sărac. În 1977, științele sociale din România au primit o puternică lovitură, discipline precum psihologia și pedagogia fiind desființate în universitățile din țară, fiind păstrat câte un program la Universitatea București. În acel an, sociologia a fost desființată ca disciplină de studiu academic.

S-a spus că în perioada comunistă s-a făcut știința politică la Academia „Ștefan Gheorghiu”. Chiar dacă în 1968 a fost introdus în nomenclator și un asemenea program, la acel institut al PCR nu s-a făcut atât știința politică, cât instruirea propagandiștilor și a celor ce urmau să aibă funcții de conducere la diverse niveluri ale administrației comuniste. Faptul că un grup restrâns de cadre avea acces la o parte din literatura de specialitate nu însemna că în acea instituție se făcea știința politică în felul în care înțelegem azi că trebuie făcută. În acea perioadă, nici occidentalii nu erau edificați asupra științei politice, cu atât mai puțin profesorii de propagandă comunistă. Practicarea științei politice presupune acces la scrieri, participarea la conferințe, legături permanente cu oamenii din domeniu, proiecte de cercetare, conceperea și aplicarea unor soluții pentru îmbunătățirea vieții sociale și posibilitatea de a măsura impactul rezultatelor cercetărilor și al soluțiilor propuse. Or, în societatea în care deciziile se luau la partid, acest lucru nu era posibil.

Cei care au înființat programele de științe politice în primii ani ai postcomunismului au fost profesori ce veneau dinspre domeniile istorie, filosofie, drept și economie. De aceea, programele de învățământ erau făcute după puterea și competențele fiecărui cadru didactic ce acceptase să se orienteze spre această nouă academie.

Îmi amintesc un episod la care am asistat în 1996, la manifestările prilejuite de împlinirea a 10 ani de la înființarea Facultății de Științe Politice a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj Napoca. Profesorul Vasile Boari povestea cum a pus bazele acelei facultăți, cu profesori de la Filosofie, Drept și Economie, motiv pentru care ceea ce făceau era destul de departe de ceea ce ar fi trebuit să fie știința politică. Ei făceau mai mult teorie politică. Clujenii au avut noroc de sprijinului venit din partea profesorului american Ronald King care, atunci când a văzut planurile de învățământ ale programului, a exclamat: „this is not political science!” Profesorul american era în sală atunci și a confirmat în hazul asistenței cele relatate de profesorul Boari. Am participat la acel eveniment împreună cu Cristian Bocancea, cel care, împreună cu Profesorul Anton Carpinski, contribuise la înființarea programului de Științe politice la universitatea „Al. I. Cuza”

²⁰ *Ibidem*, p. 24.

și la înființarea Facultății de Științe Politice la Universitatea „Petre Andrei” din Iași, al cărei decan și era atunci. Ne-am întors descumpăniți de la acea întâlnire, pentru că la Iași noi făceam ceea ce făcuseră clujenii până la venirea profesorului King. Mai aveam de lucru până a face și noi știință politică.

După cum observa și Cristina Stănuș²¹, în România, „necesitatea de a realiza conexiunea rapid sub aspectele teoretic și metodologic cu știința politică de masă a funcționat ca forță centripetă în instituționalizarea științei politice. Dar, aceasta a manifestat și tendințe centrifuge. Acestea au venit, în primul rând, din dificultățile de separare de abordările teoretice și de metodologiile pe care membrii științei politice din departamente le-au adus cu ei din filosofie, istorie, drept, economie și sociologie și, în al doilea rând, din subdomeniile care au încercat și au reușit să-și creeze discipline proprii. Este cazul administrației publice, relațiilor internaționale și studiilor europene și, mai recent, studiilor de securitate”.

După anii fondărilor au urmat cei ai consolidării, de după 2000, despre care aflăm din studiu semnat de Bogdan Gheorghită și Dragoș Dragoman: „domeniul științelor politice ca disciplină academică s-a consolidat prin trei mecanisme: reproducere, standardizare și finanțare [...] Domeniul de cercetare s-a extins cu zone mai specifice și mai înguste ca modernizarea economică și dezvoltarea, statul de drept, comercializare, proiectarea și colectarea de date ale anchetei sociale europene, guvernare națională și europeană, diversitate socială și etnică, schimbare socială, cultură și globalizare, capital social, participare democratică, migrație, xenofobie și populism, mass-media și politica democratică. Mai mult, probleme cheie în știința politică, cum ar fi democratizarea, politica de partid, alegerile, sistemele electorale și comportamentul electoral au devenit din ce în ce mai multe”²².

Un alt salt s-a produs la nivelul resurselor umane: tinerii cercetători care au decis să revină în România după ce au urmat studii de master sau doctorale în Occident au ținut legătura cu colegii lor care au decis să nu revină în România. Astfel s-au creat echipe mixte de cercetători, fapt ce reprezintă un salt calitativ și cantitativ al științelor politice²³.

Sunt perspective ce trec peste evoluția istorică a adomeniului de studiu, condierând că el s-a dezvoltat simultan în toate aspectele sale: „Trei faze în instituționalizarea științei politice românești pot fi identificate: legitimarea, profesionalizare și internaționalizare. Aceste trei etape care adesea modelează originile și evoluția unei discipline nu au loc în faze distincte, ci simultane”²⁴.

Două provocări importante ale anilor '90 au fost accesul la literatura de specialitate occidentală și fondarea unor publicații în domeniu. Remarcabile au fost înființarea revistei *Sfera politicii* (ce a apărut până în 2021, publicând în română și engleză) și apoi a revistei *Polis* (ce a apărut în perioada 1994-2000 sub egida IMAS iar din 2013 apare sub egida Facultății de Științe Politice și Administrative a Universității „Petre Andrei” din Iași, publicând în limbile română, engleză, franceză și italiană). Cea din urmă s-a remarcat prin publicarea unor traduceri din textele caldice ale științelor politice. Cu timpul, au mai apărut *Studia Politica. Romanian Political Science Review* (revistă trimestrială, ce a apărut inițial în română, engleză și franceză, iar în prezent apare

²¹ Cristina Stănuș, „Policy Research and Education in Romanian Political Science: A Quantitative Look”, in *Studia Politica. Romanian Political Science Review*, Volumul XXI, nr. 2/2021, pp. 353-367, p. 355.

²² Dragoș Dragoman & Bogdan Gheorghită, „Structuring Political Science in Romania: A Brief Overview”, in *Studia Politica. Romanian Political Science Review*, Volumul XXI, nr. 2/2021, pp. 287-300, pp. 293-294.

²³ *Ibidem*, p. 295.

²⁴ Aron Buzogány, Ramona Coman și Francisco De Araujo Vasquez, „Institutionalization, Professionalization and Internationalization of Romanian Political Science”, in *Studia Politica. Romanian Political Science Review*, Volumul XXI, nr. 2/2021, pp. 301-323, p. 305.

doar în engleză), *Romanian Journal of Political Science* (revistă bianuală editată de Societatea Academică Română, ce apare în limba engleză), *Romanian Journal of Society and Politics* (editată de Universitatea Națională de Studii Politice și Administrație Publică), *Society and Politics* (revistă anuală, apărută în perioada 2007-2022 la Universitatea „Vasile Goldiș” din Arad). La Cluj Napoca, în 2006, a apărut revista *Europolis. Jurnal of Political Analysis and Theory*, însă în prezent nu mai apare.

După cum spunea Cristian Preda, „strategia asumată de *Studia Politica* a fost imitarea revistelor de științe politice occidentale, prin asocierea acesteia cu profesorii de științe politice cu care noi – fie Daniel Barbu, fie eu – am interacționat în timpul primul deceniu postcomunist”²⁵. Și în cazul celorlalte reviste, modelele au fost tot publicațiile de specialitate occidentale.

Statutul disciplinei

În *Nomenclatorul domeniilor și al specializărilor/programelor de studii universitare*²⁶ pentru anul universitar 2023/2024, Științele politice apar ca ramură de știință cu următoarele domenii de studii la toate nivelurile (licență, masterat, doctorat): Relații internaționale și studii europene, Științe politice și Studii de securitate.

Ramura de știință	Domeniul de studii universitare de licență/doctorat/masterat	Specializarea
Științe politice	Relații internaționale și studii europene	Relații internaționale și studii europene
		Diplomație în afaceri
	Științe politice	Științe politice
	Studii de securitate	Studii de securitate

Tabelul 1: Domeniile Științelor politice

Competențele pe care trebuie să dobândească un absolvent de Științe politice sunt publicate de ANC²⁷, la capitolul 2633 – *Filozofi, istorici și specialiști în științe politice*: „Filozofii, istoricii și specialiștii în științe politice efectuează cercetări privind natura experienței și existenței umane, fazele sau aspectele istoriei umane, precum și structurile, mișcările și comportamentul politic. Aceștia documentează și prezintă rezultatele pentru a informa și a ghida acțiunile politice și individuale”. Iată care sunt aceste competențe: redactează lucrări științifice, academice și documentație tehnică; dă dovadă de expertiză disciplinară; gestionează cunoștințele în vederea unui impact strategic; prezintă argumente în mod convingător; comunică constatări științifice; promovează implicarea publicului în cercetare; solicită finanțare pentru cercetare; aplică metode științifice; gestionează date interoperabile și reutilizabile accesibile și ușor de găsit; gestionează drepturi de proprietate intelectuală; promovează transferul de cunoștințe; gândește în mod abstract; publică lucrări de cercetare academice; îndrumă oameni; desfășoară activități de cercetare la nivel interdisciplinar; sintetizează informații; evaluează activități de cercetare; dezvoltă software cu sursă deschisă; interacționează profesional în mediile de cercetare și profesionale; efectuează

²⁵ Ramona Coman, „Interview with Cristian Preda: *We Wanted to Emulate Western Political Science Journals*”, in *Studia Politica. Romanian Political Science Review*, Volumul XXI, nr. 2/2021, pp. 281-283, p. 282.

²⁶ „Hotărârea Guvernului nr. 367/2023 privind aprobarea *Nomenclatorului domeniilor și al specializărilor/programelor de studii universitare și a structurii instituțiilor de învățământ superior pentru anul universitar 2023-2024*” publicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 722 bis din 4 august 2023, p. 20.

²⁷ Agenția Națională pentru Calificări, *Competențele grupelor de bază din grupa majoră 2 COR/ISCO-08/ESCO. 2633 - Filozofi, istorici și specialiști în științe politice*, disponibil la [Competente – Autoritatea Nationala pentru Calificari \(edu.ro\)](https://www.cnc.gov.ro/Competente-Autoritatea-Nationala-pentru-Calificari), consultat la 3.12.2023.

cercetare științifică; diseminează rezultatele în rândul comunității științifice; gestionează dezvoltarea profesională personală; scrie publicații științifice; aplică principiile eticii și integrității științifice în activitățile de cercetare; dezvoltă rețele profesionale cu cercetători; asigură managementul de proiect; promovează inovarea deschisă în cercetare; vorbește mai multe limbi străine; gestionează date în domeniul cercetării; gestionează publicații deschise; integrează dimensiunea de gen în cercetare; prezintă rezultatele analizelor; aplică tehnici de analiză statistică; consultă surse de informare; desfășoară cercetare calitativă; analizează legislația; întocmește rapoarte de lucru; analizează date; desfășoară interviuri de cercetare.

Am eliminat din listă trei competențe ce-i priveau strict pe istorici. Cât privește celelalte, este evident faptul că unele sunt redundante. Competențele nu sunt împărțite pe niveluri de studiu, situație din care s-ar putea deduce că ele sunt obligatorii pentru primul ciclu. Pentru a merge mai aproape de absolvent, iată ce cunoștințe (voi menționa doar seturile de cunoștințe, fără detalieri) sunt prevăzute pe suplimentul ce însoțește diploma de licență²⁸:

1. *Înțelegerea fundamentelor teoriilor sociale și politice pentru analizarea și evaluarea organizării socio-politice;*
2. *Elaborarea și gestionarea proiectelor, planurilor, programelor și acțiunilor social-politice;*
3. *Utilizarea metodologiilor de analiză a sistemelor social-politice;*
4. *Proiectarea de strategii politice în contexte locale, regionale, naționale și globale;*
5. *Susținerea, promovarea și comunicarea unor idei și valori sociale și politice.*

Pe baza acestor pachete de cunoștințe, se prezumă că absolventul va avea următoarele competențe (pe care le redau în detaliu):

1. *Aplicarea fundamentelor teoriilor sociale și politice pentru analizarea și evaluarea organizării socio-politice*, în cadrul căreia va: putea să aplice metode științifice în înțelegerea teoriilor fundamentale ale social-politicului; dobândi resursele necesare pentru a analiza fenomene și procese social politice; putea evalua fenomene și procese social politice în mod riguros și științific; fi capabil să aplice metoda comparativă în analiza teoriilor și sistemelor politice; avea o perspectivă istorică critică asupra diferitelor sisteme politice; putea contribui la revizuirea și actualizarea teoriilor și metodologiei specifice domeniului social politic; înțelege subiectele de actualitate din sfera social politică.

2. *Elaborarea și gestionarea proiectelor, planurilor, programelor și acțiunilor social-politice*, în cadrul căreia va: cunoaște tehnicile de elaborare și gestionarea a proiectelor de acțiune și intervenție sociale, economice și politice; fi capabil să elaboreze propuneri de politici publice, strategii socio economice, politică externă și europeană, comunicare interculturală, egalitate de șanse; putea aplica cunoștințele referitoare la ciclul formulării și implementării politicilor publice și al acțiunilor politice în general; comunica eficient rezultatele unei analize de politici publice.

3. *Utilizarea metodologiilor de analiză a sistemelor social-politice*, în carul căreia va: fi capabil să creeze un design de cercetare aplicat oricărei întrebări; putea operaționaliza concepte complexe; putea măsura și evalua fenomene și procese politice; fi capabil să analize date cantitative, inclusiv realizarea și implementarea sondajelor de opinie; fi capabil să analize date calitative; cunoaște și folosi softuri de analiză a datelor; fi capabil să elaboreze propuneri de cercetare.

4. *Proiectarea de strategii politice în contexte locale, regionale, naționale și globale*, în cadrul căreia va: putea concepe și structura procese care conduc la luarea unor decizii politice; putea concepe și realiza un proces de formulare și implementare a unei politici publice; înțelege

²⁸ Cf. [1668592332.pdf \(edu.ro\)](https://www.1668592332.pdf).

interdependența între sferile națională, locală și internațională din perspectiva acțiunilor și strategiilor politice; putea să înțeleagă și sintetizeze un volum mare de informații cu caracter interdisciplinar; evalua factorii de risc ai unei decizii/strategii politice; analiza politici naționale și internaționale.

5. *Susținerea, promovarea și comunicarea unor idei și valori sociale și politice*, în cadrul căreia va: putea să desfășoare activități de relații publice; putea să se implice în campanii de comunicare pe diverse teme de actualitate pentru sfera politicului; putea consilia actorii politici și sociali; cunoaște diferitele modalități de organizare și monitorizare a unei campanii de sensibilizare a opiniei publice.

Cu toate acestea, dobândirea acestora nu duce automat și la dreptul absolvenților programelor de licență de a exercita oricare dintre ocupațiile alocate domeniului. Vom vedea acest lucru urmărind ocupațiile pe care le poate avea un absolvent de științe politice la nivelurile licență (L) și master (M), după prevederile Registrului Național al Calificărilor din Învățământul Superior²⁹.

Ocupația	Calificare	Domeniu educațional	Nivel studii
Politolog (cod COR: 263304)	Dezvoltare internațională	Științe politice și educație civică	M
	Drepturile omului	Filosofie și etică	M
	Elite politice românești (sec. XVIII-XX)	Istorie și arheologie	M
	Filosofie	Filosofie și etică	L
	Geopolitică și interferențe sociale și culturale est-europene	Istorie și arheologie	M
	Istoria românilor și a României în context european (sec. XIV-XX)	„	M
	Istorie	„	L
	Managementul Operațional la Frontiera Externă Schengen	Ordine publică și siguranță națională	M
	Managementul organizațiilor politice	Științe politice și educație civică	M
	Politică Comparată	„	M
	Politica Europeană și Românească	„	M
	Politici publice și management instituțional	„	M
	Politica în Europa. State, Frontiere și Societăți (FR)	„	M
	Relații Internaționale și Studii Europene (EN)	„	M
	Securitate națională și euro-atlantică	„	M
Securitate și Relații Internaționale	„	M	

²⁹ Toate datele pe care le voi prezenta sunt luate de pe siteul Agenției Naționale a Calificărilor, <http://www.anc.edu.ro/registrul-national-al-calificarilor-din-invatomantul-superior-ncis/>, consultat la 1 decembrie 2023.

	Securitate si tehnologie	„	M
	Societate, stat, război în secolele XVIII-XX (cod COR: 2633.3)	Istorie și arheologie	M
Cercetător în științele politice (cod COR: 263309)	Politică Comparată	Științe politice și educație civică	M
	Politica în Europa. State, Frontiere și Societăți (FR)	„	M
	Științe politice	„	L
Asistent de cercetare în științele politice (cod COR: 263310)	Dezvoltare internațională	„	M
	Politici publice și management instituțional	„	M
	Securitate națională și euro-atlantică	„	M
	Securitate și Relații Internaționale	„	M
	Științe politice	„	L
	Studii de securitate	„	L
	Științe politice	„	L
Șef birou organizație politică, obștească, umanitară (cod COR: 121301)	Științe politice	„	L
Șef serviciu organizație politică, obștească, umanitară (cod COR: 121302)	Politică Comparată	„	M
Consilier instituții publice (cod COR: 111204)	Politica Europeană și Românească	„	M
Specialist în activitatea de lobby (cod COR: 243220)	Politica Europeană și Românească	„	M
Manager al organizației culturale (cod COR: 143105)	Politica în Europa. State, Frontiere și Societăți (FR)	„	M
Referent relații externe (cod COR:242215)	Relații Internaționale și Studii Europene (EN)	„	M
Secretar diplomatic (cod COR: 111234)	Relații Internaționale și Studii Europene (EN)	„	M
Editorialist (cod COR: 264207)	Științe politice	„	L
Comentator publicist (cod COR: 264201)	Științe politice	„	L
Consilier organizație politică (cod COR: 111401)	Științe politice	„	L
Analist de informații (cod COR: 242224)	Studii de securitate	„	L
Consultant de securitate (cod COR: 242113)	Studii de securitate	„	L

Tabelul 2: Ocupații și calificări ale absolvenților de Științe politice

Absolvenții de științe politice pot avea 15 ocupații, dintre care 9 la nivel licență. Dar, trebuie făcută o precizare importantă: cele 9 ocupații de la nivel licență au fost posibile doar până în 2022, an din care a rămas o singură ocupație, cea de *politolog*, restul fiind rezervate doar absolvenților de master.

După cum se poate observa, absolvenții de politologie împart această ocupație cu absolvenții de filosofie, istorie și siguranță națională. La aceasta se adaugă faptul că, după 2000,

absolvenții de științe politice au început să piardă oportunități pe piața muncii, acestea fiind preluate de către absolvenții de administrație publică, comunicare și jurnalism.

În afară de asta, sunt domenii în care ar putea avea acces, ocupații pe care ar putea să le exercite, dar sunt rezervate altor domenii: consilier afaceri europene, jurnalist politic, profesor în învățământul liceal (cu condiția absolvirii modulului pedagogic), manager de proiect ș.a. dar, în prezent, un absolvent de științe politice poate fi doar politolog. Câte instituții au în organigramă un asemenea post?

Cum s-ar putea ieși din această îngustare a posibilităților absolvenților de științe politice? Științele politice nu ar trebui să privească doar instituțiile politico-administrative și oamenii lor, ci întreaga societate. Asta am și început să facem cu ani în urmă la *Polis*, prin realizarea emisiunii de televiziune *Polis+*, menită să aducă în fața publicului larg specialiști care să comenteze într-un limbaj accesibil evenimentele și procesele sociale și politice și în care să fie prezentate diferite manifestări din aria științelor politice.

Poate că o asociație profesională ar putea sensibiliza autoritățile publice și societatea cu privire la necesitatea educației politice pe care o realizează programele universitare de profil și pe care ar putea să o realizeze absolvenții acestora la toate nivelurile societății dacă li s-ar deschide oportunități instituționale. În 2006, la aniversarea Facultății de Științe Politice clujene, a existat o tentativă de a crea o asemenea asociație, dar lucrurile s-au oprit atunci și acolo. La aniversarea revistei *Polis* din iulie 2003, Cristian Preda a anunțat intenția de a crea o asemenea asociație, care ar putea avea ca tribună revista *Polis*. Poate că-i va veni timpul în 2004.

Internaționalizare și calitate

Una dintre direcțiile strategice ale învățământului academic din România este internaționalizarea, intrarea cel puțin în fluxul european a programelor de studii și de cercetare, proces în care, în mod firesc, intră și științele politice. Opinia publică și responsabilii din educație sunt mereu cu ochii pe topurile realizate de diverse instituții internaționale, fiecare lansare a unor astfel de clasamente stârnind discuții aprinse cu privire la capacitatea/incapacitatea instituțiilor românești de învățământ superior de a face față competiției internaționale.

În dimensiunea didactică, internaționalizarea este asigurată în mare parte de programul de mobilități *Erasmus*; în ambele componente, didactică și de cercetare, internaționalizarea s-a construit treptat: „știința politică românească ca disciplină nu este doar o disciplină instituționalizată de «localnici», fiindcă cercetarea despre România apare ca un domeniu co-construit, care implică «străini», «emigranți» și «localnici»³⁰. Autorii ce au analizat fenomenul instituționalizării științelor politice în România au remarcă faptul că aceasta a fost puternic internaționalizată în ultimele decenii, dând în primul rând exemplul revistei *Studia Politica*, care „afișează încă din anii 2010 un profil mai internațional, devenind atractivă pentru «străini» din diferite părți ale lumii. În al doilea rând, am găsit savanții emigranți să joace un rol important în conectarea diferitelor lumi, în principal publicând despre România în străinătate, dar și acționând ca un cap de pod între comunitatea savanților români și mediul academic occidental. Cu toate acestea, și în al treilea rând, cercetătorii din România au încă o foarte slabă prezență în domeniul internațional, dar s-au concentrat considerabil pe instituționalizarea, profesionalizarea internă și internaționalizarea disciplina pe plan intern”³¹.

Maniera cea mai la îndemână, sub aspectul costurilor, de a internaționaliza preocupările din domeniu este publicarea în reviste cotate în baze de date internaționale, fapt ce a devenit

³⁰ Aron Buzogány et al., *op. cit.*, p. 303.

³¹ *Ibidem*, p. 315.

obligație în fișa postului fiecărui cadru didactic universitar din România. S-a mers mai departe, stabilindu-se ca, pentru promovarea în carieră în acest domeniu, să existe obligativitatea ca respectivul candidat să fi publicat într-o revistă cotate în ISI și să aibă un anumit număr de citări, însumând un anume factor de impact.

Am identificat două probleme ale acestei variante de evaluare a cercetării: apariția unei industrii a publicării și citării în astfel de baze de date, ce introduce un scop străin efortului de cercetare, și invocarea indicatorilor cantitativi ca garanție a calității cercetării. Pentru a ilustra, voi relata două cazuri.

Pe 19 aprilie 2023, Directorul executiv al *Polisului*, Sabin Drăgulin, care s-a ocupat de cotarea revistei în baze de date internaționale, a primit un mesaj din partea bazei de date *Scopus* în care era anunțat că revista „este luată în considerare pentru includerea în *Scopus*, baza de date bibliografică a Elsevier...”. În afară de completarea formularului, pentru evaluarea conținutului mi s-a cerut să încercăm cele mai recente trei numere sau zece articole (de cercetare) publicate recent. Am întreprins toate demersurile indicate de către autorii mesajului, optând pentru încărcarea ultimelor trei numere: Nr. 37, cu tema *Fascism și fascisme* – realizat împreună cu partenerii noștri de la Universitatea „Aldo Moro” din Bari; Nr. 38, cu tema *Mihail Gorbaciov și eșecul experimentului sovietic*; Nr. 39, cu tema *Regina Elisabeta. Un om cât un secol*.

Pe 21 mai 2023, am primit un mesaj prin am fost înștiințați că Content Selection & Advisory Board (CSAB) a decis ca revista să nu fie inclusă în baza de date, din următoarele motive:

- „(1) aria geografică a autorilor și/sau a conținutului este prea limitată;
- (2) o parte semnificativă a articolelor este de calitate academică scăzută.
- (3) revista nu publică suficiente articole bune în fiecare an pentru a justifica includerea în *Scopus*.
- (4) puține citate din reviste indexate în *Scopus*;
- (5) compoziția boardului editorial este prea concentrată pe instituție/național pentru o acoperire globală;
- (6) titlul revistei implică faptul că este internațională, dar acest lucru nu este susținut de scopurile și domeniul de aplicare declarate;
- (7) calitate slabă a referințelor;
- (8) multe reviste internaționale bune acoperă deja acest domeniu.”

Au urmat câteva sfaturi cărora ar trebui să le dăm curs pentru a putea trimite o scrisoare de intenție în 2026: „revista trebuie să-și mărească în mod substanțial domeniul de aplicare internațional... Vă recomandăm să publicați mai multe lucrări în limba engleză și să căutați mai mulți autori de mare impact din afara țării... De asemenea, vă ajută dacă lucrările publicate acoperă o gamă mai largă de subiecte de cercetare și probleme care se pot adresa direct unui public internațional”.

Să le luăm pe rând.

- (1) În numerele evaluate au publicat autori din România, Italia, Albania și Anglia, temele fiind de interes global, pentru că asistăm la un reviriment al fascismelor iar Mihail Gorbaciov și Regina Elisabeta au fost lideri mondiali.
- (2) Observație discutabilă. Ca orice revistă, și *Polis* a publicat articole cu un nivel academic mai modest, având în vedere faptul că am acceptat și textele unor cercetători aflați la început de drum, care au nevoie de o rodare în publicității de profil.
- (3) Din evaluarea a trei numere s-a conchis că revista nu publică articole bune în fiecare an. Dacă e așa, de ce s-au mai deranjat să ne invite să aplicăm pentru indexare?

- (4) Aici e marea problemă! Când scrii, trebuie să citezi articole din *Scopus*. Voi reveni asupra acestui punct, care este strâns legat de punctul (7).
- (5) Observația nu are legătură cu realitatea.
- (6) Am explicat la punctul (1).
- (7) Observație strâns legată de cea de la punctul (4).
- (8) Dacă multe reviste bune acoperă deja acest domeniu, de ce ne-au mai invitat să ne înscriem?

Consider că observațiile de la punctele (4) și (7) sunt foarte importante, pentru că-n ele este exprimat cu sinceritate scopul comercial al acestei baze de date. Și nu doar al acesteia.

Discutând despre mesajul primit de la *Scopus*, o persoană mi-a relatat ce i s-a întâmplat atunci când a vrut să publice un articol într-o revistă ieșeană cotată ISI. Pentru acuratețea informației, mi-a pus la dispoziție mesajul primit de la radacția respectivei reviste: „Vă rugăm să listați la bibliografie cel puțin două titluri din... (respectiva revistă), mai noi de... (luna și anul), realizând și reindexarea referințelor în text... Introduceți cel puțin o referință din... (o revistă clujeană indexată ISI), din lista cu articole atașată.” I s-a atașat o listă cu peste 40 de articole din respectiva revistă, din care persoana respective trebuia să citeze. Am optat pentru secretizarea sursei informației pentru a nu-i afecta relația cu orice revistă din respectiva rețea.

Nu neg necesitatea unor instrumente de măsurare a nivelului cercetării în științele sociale, dar cred că acest cantitativism nu este o abordare sănătoasă a problemei. În studiul lor despre cercetarea în științele sociale din România, Adrian Miroiu, David Diaconu și Adelin Dumitru consideră că astfel de indicatori „joacă un rol pivotal în configurarea a ceea ce publică și unde publică cadrele didactice din învățământul superior românesc”. Ei arată că, în cazul articolelor cercetătorilor români publicate în reviste cotate ISI, s-au înregistrat salturi; în cazul celor publicate în reviste cotate *Scopus*, după 2003 s-a înregistrat o creștere constantă, ajungându-se, în 2018 la un procent de 18,3%³². Cauza acestei situații o reprezintă condițiile impuse pentru promovarea în cariera didactică universitară începând cu anul 2005. În cazul articolelor cotate ISI, după echivalarea loc cu un număr de articole publicate în reviste naționale numărul lor a scăzut.

Din 2005, comisia de Sociologie, științe politice și științe ale comunicării din CNATDCU a stabilit că baza de date obligatorie este ISI Web of Knowledge (actualmente: Clarivate Analytics). De ce internaționalizarea se poate realiza în mod obligatoriu doar prin această bază de date? Această obligativitate a dus la apariția unor presiuni în mediul revuistic ce au generat fenomene ce afectează grav cercetarea: suveica citărilor și cumpărarea acceptării spre publicare – majoritatea revistelor cotate ISI percep taxe de publicare, fie oficial, fie neoficial (nu am alte dovezi ale plății neoficiale în afară de mărturiile celor ce au plătit, ale căror nume nu le pot publica din motive lesne de înțeles).

După cum arată și Miroiu et al și după cum cunosc toate cadrele didactice din domeniu, această codificare în vigoare „amestecă două tipuri de criterii: pe de o parte, factorul de impact al revistei în care e citată publicația; pe de altă parte, faptul însuși al citării. În al doilea rând, nu face în niciun fel apel la concepte și abordări care au fost dezvoltate în ultimul deceniu și ceva în acea direcție de evaluare a cercetării științifice care se numește scientometrie”³³.

³² Adrian Miroiu, David Diaconu și Adelin Dumitru, „Cercetarea în științele sociale din România: între vocația excelenței și provocările instituționale”, în Petre T. Frangopol, Dorel Banabic, Daniel David, *Educația și cercetarea românească. Starea prezentă și perspectiva*, Casa Cărții de Știință Cluj-Napoca, 2018, pp. 173-190, p. 3, disponibil la

https://www.researchgate.net/publication/349255555_Cercetarea_in_stiintele_sociale_din_Romania_intre_vocatia_excelenței_si_provocarile_instituționale, consultat la 2.12.2023.

³³ *Ibidem*, p. 8.

Evaluarea pe baza citărilor a fost creată de Eugene Garfield, cel care a înființat în 1956 The Institute for Scientific Information (ISI), care a decretat că citările sunt „cea mai obiectivă unitate de măsură a importanței articolului pentru cercetarea curentă”³⁴. Astfel de indici de impact sunt utilizați de Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior (CNFIS), cel mai cunoscut fiind indicele Hirsch (*h*), care combină numărul de publicații cu cel al citărilor, urmat de indicele Egghe (*g*), care raportează numărul lucrărilor la cea mai citată dintre ele.

Într-un studiu din 2012, Adrian Miroiu și Lazăr Vlăsceanu au realizat o ierarhizare a departamentelor de științe politice și de relații internaționale pe baza acestor indicatori, reieșind două categorii de universități: prima (formată din SNSPA, Universitatea din București și Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca) are indicele *g* de peste 13,56, iar a doua categorie, formată din toate celelalte 18 universități ce au astfel de programe, cu indicele *g* sub această valoare. Autorii observau că, în cazul celei de-a doua categorii, se manifestă o tendință de omogenizare, care „nu e neapărat o deplasare către o eficiență mai ridicată sau către standarde tot mai înalte de calitate. Dimpotrivă, într-un cadru instituțional, tendința de aliniere la poziția mediană este acompaniată de deplasarea în jos a acestei poziții. Pe termen mediu omogenizarea este puternic corelată cu standarde de calitate mai joase”³⁵.

După cum se poate observa, autorii asimilează valoare indicelui *g* cu calitatea cercetării. Ideea este prezentă și-n studiul realizat de Miroiu, Diaconu și Dumitru, care concluzionează astfel: „dacă într-adevăr vocația excelenței poate motiva un procent oarecare dintre cadrele didactice universitare să producă o cercetare de calitate, la nivel de sistem numai un cadru instituțional bine construit, capabil să ofere atât stimulente pozitive cât și constrângeri eficiente și clare, poate conduce la ceea ce este dezirabil: creșterea atât a cantității cât și a calității producției științifice românești”³⁶.

Sunt de acord cu remarcă privitoare la cantitate, dar am îndoieli cu privire la calitate. Întrebarea este: pot acești indici cantitativi să spună ceva despre calitatea cercetării sau despre relevanța ei socială? Publicarea unei lucrări într-o revistă cotate și citarea ei sunt garanții ale calității?

Să revenim la reproșul celor de la *Scopus*, că revista *Polis* publică texte care au puține citări din reviste indexate în baza lor de date, motiv pentru care au reiterat ideea sub altă formă la punctul (7), unde au reproșat calitatea slabă a referințelor. De fapt, orice referință din afara *Scopus* este „slabă”.

S-a ajuns la un târg de citări și la condiționarea acceptării spre publicare a unei lucrări de citarea uneia publicată în baza de date în care este indexată publicația. După cum am mai spus, publicarea într-o revistă cotate ISI se plătește, iar accesarea ei, de asemenea. Cu cât mai multe citări, cu atât mai mult trafic în baza de date și, în consecință, cu atât mai mulți bani pentru respectiva bază de date. Asta așteaptă și *Scopus* de la *Polis*, să condiționeze acceptarea la publicare a textelor de citarea unor lucrări cotate *Scopus*. Să aștepte nu doar până în 2026, ci până-n 2260, fiindcă nu vom recurge niciodată la așa ceva. Un autor citează ceea ce consideră el că-i este necesar argumentării și nu ceea ce este indexat într-o bază de date.

Să mai spun de câte ori mi-a fost semnalat faptul că am fost citat pentru că „poate-ți folosește” și de câte ori am fost rugat să citez pentru că „folosește”? Pe sistemul „îmi dai, îți dau”.

³⁴ Eugene Garfield, *Citation Indexing: Its Theory and Applications in Science, Technology, and Humanities*, New York, Wiley, 1979, pp. 23-24.

³⁵ Adrian Miroiu și Lazăr Vlăsceanu, (2015). „Relația dintre calitate și finanțare. Cazul românesc”, în Adrian Miroiu și Bogdan Florian, *Universitatea românească azi*, Editura Tritonic, București, 2015, pp. 181-211, p. 202.

³⁶ A. Miroiu, D. Diaconu și A. Dumitru, *op. cit.*, p. 13.

Nu am cerut nimănui să mă citeze și nici nu am citat vreodată din acest considerent. Dar am întâlnit citări din textele mele care nu apar pe *Google Scholar*.

Într-o discuție recentă cu colegi universitari clujeni din domeniul socio-uman, aceștia își arătau admirația față de un coleg de-al lor care publicase 14 articole în publicații cotate ISI într-un singur an. Deci, câte un articol în mai puțin de o lună! Le-am spus că mă îndoiesc de calitatea acelor articole și mi-au replicat că producțiile sunt dincolo de orice contestare atât timp cât au fost acceptate în ISI. Acest stahanovism academic este posibil: pui textul în formatul cerut de ISI, citezi doar din reviste cotate ISI și gata, succesul e garantat. Nu ai nevoie de o lună pentru a produce câte un astfel de articol și cred că harnicul profesor clujean nu s-a mișcat suficient de bine.

Este de notorietate cazul articolului fantomă ce a strâns peste o mie de citări în *Google Scholar*. Constantin Crânganu a analizat acest fenomen, arătând că, în 2014, prestigioasa revistă *Nature* a publicat lista celor mai citate 100 de articole din toate timpurile, constatând că cel mai citat a fost unul ce descria o analiză de laborator pentru a determina cantitatea de protenine dintr-o soluție. Mai departe, o treime dintre revistele din top au fost citate în reviste cu factor de impact mic, iar reviste prestigioase, cu factor de impact mare, apar foarte puțin: *Nature* – de 4 ori, *Science* – de 3 ori iar *New England Journal of Medicine* nu apare deloc. În opinia autorului, „creșterea continuă a numărului de citări este întreținută prin diverse metode care nu au prea multă legătură cu calitatea lor: rețelele de citări; efectul Matei (avantaje cumulative); suveicile de citări ș.a.. Topul 100 al celor mai citate articole din toate timpurile este un duș rece pentru cei prea înfierbântați de febra scientometrică. A aprecia calitatea unui om de știință pe baza *h*-indexului său este ca și cum ai alege un vin după prețul sticlei, o brânză elvețiană după mărimea găurilor sau o ciocolată după conținutul de zahăr. Calitatea unui articol nu poate fi stabilită pe baza numărului de citări, ori a revistei unde a fost publicat sau a numărului și autorității autorilor. Nu există un demers magico-statistic pentru această apreciere/evaluare/estimare. Calitatea unui articol se găsește în conținutul său și trebuie extrasă de cititori, liberi de constrângeri scientometrice. Profesiunea de credință a oamenilor de știință și a cercetătorilor de toate tipurile trebuie întemeiată nu pe indicii scientometrici derivați din citări, ci pe mândria și onestitatea fiecăruia de a emite judecăți de valoare bazate exclusiv pe studierea atentă a literaturii de specialitate și a altor dovezi științifice. Mai simplu spus: să începem să citim articolele în loc să le evaluăm doar prin numărarea citărilor. *Non multa, sed multum...*”³⁷. Total de acord!

În 2022, la o întâlnire a Consiliului Național al Rectorilor, am fost informați că European University Association s-a autosesizat cu privire la această industrie a cotărilor și citărilor, constatând că în spatele majorității revistelor cotate ISI din UE sunt firme chinezești care au obținut în ultimii ani milioane de euro din această industrie oferită de europeni. Realizați ce imagine falsă despre propria cercetare au țările din UE ce au adoptat acest sistem? De aceea, EUA a solicitat regândirea sistemelor de evaluare a cercetării în universitățile europene. De atunci, nimeni nu a mai vorbit nimic pe acest subiect. Vom vedea cu ce grile de evaluare va veni CNATDCU la începutul anului 2024.

În concluzie, numărul de publicații și de citări sunt semne ale faptului că un cercetător a lucrat, dar nu pot fi indicatori ai calității sau ai relevanței muncii sale. Punctajul obținut este un fals obiectiv, ca în cazul copilului care citește doar pentru a primi bomboane și nu pentru a învăța ceva. Rămâne întrebarea: ce relevanță au pentru comunitatea științifică și pentru societatea ta acele

³⁷ Constantin Crânganu, „Un articol inexistent, scris de autori inexistenți și publicat într-o revistă inexistentă a fost citat de peste 1.100 ori!”, în *Contributors*, 6.11.2020, disponibil la <https://www.contributors.ro/un-articol-inexistent-scris-de-autori-inexistenti-si-publicat-intr-o-revista-inexistenta-a-fost-citat-de-peste-1-100-ori/>, consultat la 2.12.2023.

producții cotate și citate? Producțiile științifice sunt validate în timp de comunitatea științifică și de societate: prin citarea producțiilor sale în afara „suveicii citărilor”, respectiv prin adoptarea unor măsuri pe baza cercetărilor menite să amelioreze viața socială.

În joc mai este încă o dilemă: cercetăm în domeniul științei politice pentru a fi citați de confrății de oriunde din lume sau pentru a ameliora condițiile sociale din România? Care este scopul real al cercetării? Succesul de bază, de bază de date, sau aportul de pluscunoaștere diseminată în societate sau convertită în decizii politico-administrative menite să amelioreze condiția socială? E o temă ce necesită o dezbatere separată.

Cât privește internaționalizarea, aceasta poate fi făcută prin toate bazele de date, nu impunând ca obligație o anumită bază de date. Când va dispărea acest monopol, această condiție eliminatorie de a publica într-o anumită bază de date, vor dispărea și fenomenele deviate care deturneză cercetătorul de la scopul demersului său științific și falsifică orice evaluare a cercetării.

Politologii și politica

Imediat după căderea comunismului, declararea apolitismului era o floare la rever, un certificat de probitate morală. Ieșită dintr-o perioadă de demență propagandistică, societatea românească își luase o pauză de respiro. Chiar și cei ce rămăseseră la frâiele puterii afirmău că sunt apolitici. În acea atmosferă s-au înființat programele de științe politice, cărora mulți nu le-au văzut rostul. „Nu suntem sătui de politică?”, era întrebarea frecventă. Cu timpul, reactivitatea față de politică s-a estompat, însă a rămas convingerea că implicarea politică îl corupe pe individ, îl deturneză de la un imaginar traiect al gândirii clare, al echilibrului și al moralității, indiferent unde s-ar afla acesta în aranjamentul social.

Această prejudecată este prezentă și astăzi și devine evidentă îndeosebi atunci când se discută despre implicarea în politică a intelectualilor și mai ales a politologilor. Ideea potrivit căreia aceștia ar trebui să fie conștiințe neangajate care să lucreze la educarea societății este susținută de Dragoș Dragoman & Bogdan Gheorghiu care, analizând prestația intelectualilor publici în postcomunism, arată că „știința politică și mulți dintre primii săi actori au contribuit la fel de mult la victoria zdrobitoare a neoliberalismului ca singur joc din oraș, după cum au făcut-o intelectualii publici. La fel ca mulți alți intelectuali publici vizibili, politologii s-au angajat în mare parte într-un militantism activ și, parțial, nu au reușit să fie critici față de reculul antidemocratic, ori de câte ori recente elite nedemocratice aflate la putere în România le-au împărtășit ideologia (neo)liberală, fiind hipnotizați de drumul lor către putere. Aceasta este cel mai probabil următoarea fază a științei politice în România și anume obținerea neutralității ideologice cerute și independența față de rangurile de partid, pentru a putea oferi o înțelegere adecvată a problemelor politice complexe aflate în joc. Democrația românească aflată la început, domnia legii, libertățile civile și întreaga gamă de libertăți trebuie să fie apărute de acei intelectuali care s-au transformat în politologi în urmă cu decenii. Efortul lor ar putea demonstra public că știința politică nu este doar una dintre numeroasele discipline academice, dar că este un domeniu crucial în ambele explicații, modelând societatea și politica”³⁸.

Este activă aici iluzia neutralității ideologice a intelectualilor, în care au mai crezut și alții. De exemplu, Karl Mannheim credea că „posibilitatea interpretării și înțelegerii reciproce a curentelor de gândire existente se datorează prezenței acestei păături sociale relativ neatașate, deschisă unui influx constant de indivizi din cele mai diverse clase și grupuri sociale și având o gamă extrem de variată de puncte de vedere”³⁹. Dar, gânditorul german se afla în plin paradox,

³⁸ D. Dragoman & B. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 300.

³⁹ Karl Mannheim, *Ideology and Utopia*, Routledge and Kegan Paul Ltd., London, 1968, p. 67.

semnalat de Clifford Geertz⁴⁰, ce a arătat că în concepția lui Mannheim însuși termenul „ideologie” a devenit ideologizat, că „a ajuns să fie el însuși o parte a problemei la care se referă”. Chiar afirmația că inteligența social detașată ar avea acces la adevăr este una ideologică, în maniera în care Georg Lukács (maestrul lui Mannheim) afirmase că doar proletariatul avea acces la adevăr⁴¹.

Sabatier remarca faptul că, în cazul ultimei preocupări pe care a identificat-o în aria științelor politice, a planificării politicii, unii politologi s-au implicat activ în politică, devenind consilieri ai oamenilor politici; dar, riscul este să nu iasă din simplele studii de caz, ratând viziunea de ansamblu a procesului politic. A apărut o tensiune între politologi sau cercetătorii fenomenului politic și oamenii de știință politică, însă ambele grupări împărtășesc același scop: „dezvoltarea unei mai bune înțelegeri a procesului politic, adică a factorilor care influențează deciziile guvernământului politic și impactul acestora asupra societății”⁴².

Orice individ trăiește într-o ideologie, în sensul larg, de *Weltanschauung*, libertatea lui decurgând din cunoașterea ideilor și convingerilor ce-i determină acțiunile. S-ar putea ca unii politologi să nu se descurce ca oameni politici, însă este necesară prezența lor măcar în calitate de sfătuitori ai politicienilor. Când peste tot se cere profesionalizare, de ce le-am cere politologilor să nu se implice în fenomenle pe care le studiază? Ce oameni politici ar lua în seamă politologi care nu ar manifesta o minimă simpatie față de doctrinele sau programele pe care ei le susțin? Cei ce afișează neutralitatea riscă să rămână izolați și să aibă senzația și pretenția că judecă o realitate la care ei nu au acces decât mijlocit, prin ceea ce spun alții despre ea. Unde nu se implică politologii se vor implica impostorii, pentru că spațiul politic nu rămâne niciodată gol. Cine ar putea înțelege resorturile puterii politice fără să fi fost măcar în proximitatea acesteia? Și cine s-ar da pe mâna unui medic care știe despre operații doar din cărți fără să fi ținut niciodată bisturiul în mână?

Am analizat cu altă ocazie relația dintre intelectuali și politică și mențin concluzia pe care am formulat-o acolo: „consider că implicarea politică este o datorie morală a intelectualilor cel puțin așa cum este pentru oricare cetățean responsabil, indiferent de categoria socio-profesională din care face parte. Nu cred că implicarea lor ar fi condiția necesară și suficientă a instaurării raiului pe pământ, nu îi consider imorali pe cei ce nu se implică, dar nici nu sunt de acord cu ideea că, în raport cu puterea politică, ei ar fi o categorie specială. Susțin doar că este o greșeală (atunci când nu este vorba de ipocrizie pur și simplu) a intelectualilor publici, cu vizibilitate, faptul de a face apologia apolitismului, de a milita împotriva a tot ce se înscrie în sfera politicului (oameni, acțiuni, idei ș. a. m. d.) sau de a-i acuza de trădare pe intelectualii care se angajează politic. Caracterologic, intelectualii sunt la fel ca și ceilalți cetățeni, în tagma lor găsindu-se și ființe oneste și ticăloși, ca peste tot. Ceea ce-i diferențiază de ceilalți este nivelul de informare și, uneori, abilitățile discursive. Aceste elemente ar putea constitui atu-uri în activitatea politică – depinde de ceea ce vrea fiecare să facă cu ele și de caracterul fiecăruia. Dar, cred că aceste avantaje nu le dau dreptul să-i disprețuiască pe cei ce se implică în politică sau pe politicienii proveniți din afara acestei onorabile caste”⁴³.

Politica a devenit un domeniu din ce în ce mai complicat, ce necesită abordări interdisciplinare și, din acest motiv, prezența politologilor cel puțin în proximitatea ei este necesară. Nu pentru că ei ar avea mereu la purtător o rețetă miraculoasă pentru orice problemă, dar cel puțin

⁴⁰ Clifford Geertz, „Ideology as a cultural system”, in David E. Apter (ed.), *Ideology and Discontent*, Free Press, New York, 1964, p. 48.

⁴¹ George A. Huaco, „On ideology”, în *Acta Sociologica* vol. 14, nr. 4, 1971.

⁴² P. A. Sabatier, *op. cit.*, p. 145.

⁴³ Sorin Bocancea, „Intelectualii și politica. Obsesia unei fantasmagorice trădări”, în Vasile Boari, Natalia Vlas și Radu Murea, *Intelectualii și puterea*, Editura Institutul European, Iași, 2012, pp. 223-242; pp. 240-241.

vor ști ce înseamnă o strategie, pe cine să convoace într-o celulă de criză și ce să le ceară colaboratorilor; cât privește activitatea lor de cercetători ai fenomenului politic, vor avea la dispoziție elemente necesare demersurilor științifice pe care nu le pot găsi în niciun tratat și în niciun articol cotelat sau copios citat.

Discutăm doar despre ce ar trebui să facă politologii în raport cu politica, dar trebuie să ne întrebăm și asupra acceptării de societate și de către politicieni a prezenței acestora în zona puterii, măcar ca arhitecți ai unor politici publice. Ar putea științele politice din România să se impună în această formă? După cum arată Paul A. Sabatier, politicile publice au apărut ca subdomeniu al științelor politice la finalul anilor '60 ai secolului trecut ca urmare a trei provocări: presiunile social-politice pentru aplicarea cunoștințelor din domeniul social în scopul rezolvării problemelor stringente precum discriminarea rasială, sărăcia, cursa înarmărilor și poluarea (atât a mediului cât și poluarea psihică); povocarea lui Dawson și Robinson, care au arătat că deciziile guvernelor au fost mai puțin rezultatul disciplinelor tradiționale precum opinia publică sau funcționarea partidelor), cât ale factorilor socio-economici (venitul, educația, șomajul); eforturile lui David Easton de a oferi un model intelectual pentru înțelegerea procesului politic de la cererea formulată prin politici publice la feedback⁴⁴.

Va căpăta coerență în România o asemenea nevoie de profesionalizare a politicii încât politologii să poată veni în întâmpinarea acesteia? După stihiiile populiste ce se arată la orizont se pare că mai e de așteptat. Carențele culturii politice democratice a societății românești îi fac pe indivizi să opteze pentru prezența impostorilor în sfera puterii politice, în timp ce politologii sunt blocați în dilema morală: să se implice sau să mediteze la acuta problemă a sexului îngerilor?

Concluzii

Deși s-a realizat cu unele dificultăți, instituționalizarea științelor politice în România a fost un proces destul de rapid. Venite după o perioadă în care singurul program de profil era la institutul de formare a cadrelor partidului comunist și în care politica era asimilată propagandei comuniste, științele politice s-au lovit și de a anumită reticență a societății față de acest domeniu. De aceea, poziția lor în cadrul sistemului de educație a fost una minoră. Cu toate acestea, evoluția a avut un ritm accelerat, datorat formării specialiștilor în instituții occidentale, înființării unor reviste de profil, traducerii clasicii domeniului, apariției unei literaturi de specialitate autohtone și colaborării internaționale atât între cercetători cât și între instituții.

La fel ca toate celelalte științe, și cele politice nu pot fi afectate de moda „postadevărului”, deși ar părea că la obiectul lor de studiu are acces oricine și poate emite despre el propoziții cu sens. Utilizarea unui eșafodaj metodologic și deținerea unui aparat conceptual riguros sunt elementele ce fac diferența între simpla opinie și evaluarea științifică a unui fapt social sau politic. În actualele condiții, ale complexității fiecărei societăți în parte și ale contextului internațional, este necesară profesionalizarea politicii, proces ce poate fi realizat în primul rând de aceste științe. Deși ar putea părea că interdisciplinaritatea și pluralismul metodologic constituie slăbiciuni sau surse ale ambiguității științei politice, în realitate ele sunt atuuri ale ei.

Știința politică nu se bucură în România de importanța pe care o are în realitate, pentru că educația civică și politică a populației are anumite carențe și pentru că încă persistă prejudecata că politica este un domeniu în care fiecare are competență și credința că politica este o acțiune imorală pentru care nu mai este necesară și o cercetare științifică. Societatea se va plânge mereu de incompetența politicianilor, rar și puțin sancționată, dar nu va face niciodată presiuni pentru a se ajunge la măsuri instituționale care să asigure un grad de profesionalizare mulțumitor. De aceea,

⁴⁴ P. A. Sabatier, *op. cit.*, p. 144.

rămâne o cale ce nu a fost activată până în prezent: constituirea unei asociații profesionale care să dialogheze cu autoritatea publică și să susțină cauza acestei științe. Ar fi un câștig pentru întreaga societate.

BIBLIOGRAFIE

Agencia Națională pentru Calificări, *Competențele grupelor de bază din grupa majoră 2 COR/ISCO-08/ESCO. 2633 - Filozofi, istorici și specialiști în științe politice*, disponibil la [Competențe – Autoritatea Nationala pentru Calificari \(edu.ro\)](http://www.cerccer.ro).

ALMOND, Gabriel A., „Separate Tables: Schools and Sects in Political Science”, in *Political Science and Politics*, Vol. 21, 1988, pp. 828-842.

ALMOND, Gabriel A., „Știința politică: istoria disciplinei”, în R. E. Goodin & H.-D. Klingemann, *op. cit.*, pp. 60-97.

BOCANCEA, Sorin, „Intelectualii și politica. Obsesia unei fantasmagorice trădări”, în Vasile Boari, Natalia Vlas și Radu Murea, *Intelectualii și puterea*, Editura institutul European, Iași, 2012, pp. 223-242.

BUZOGÁNY, Aron; COMAN, Ramona și DE ARAUJO VASQUEZ, Francisco, „Institutionalization, Professionalization and Internationalization of Romanian Political Science”, in *Studia Politica. Romanian Political Science Review*, Volumul XXI, nr. 2/2021, pp. 301-323.

COMAN, Ramona, „Interview with Cristian Preda: *We Wanted to Emulate Western Political Science Journals*”, in *Studia Politica. Romanian Political Science Review*, Volumul XXI, nr. 2/2021, pp. 281-283.

CRÂNGANU, Constantin, „Un articol inexistent, scris de autori inexistenți și publicat într-o revistă inexistentă a fost citat de peste 1.100 ori!”, în *Contributors*, 6.11.2020, disponibil la <https://www.contributors.ro>.

DOGAN, Mattei, „Știința politică și celelalte științe sociale”, R. E. Goodin & H.-D. Klingemann, *op. cit.*, pp. 98-124. FISICHELLA, Domenico, *Știința politică. Probleme, concepte, teorii*, trad. de Victor Moraru, Editura Polirom, Iași, 2007.

DRAGOMAN, Dragoș & GHEORGHIȚĂ, Bogdan, „Structuring Political Science in Romania: A Brief Overview”, in *Studia Politica. Romanian Political Science Review*, Volumul XXI, nr. 2/2021, pp. 287-300.

GARFIELD, Eugene, *Citation Indexing: Its Theory and Applications in Science, Technology, and Humanities*, New York, Wiley, 1979.

GEERTZ, Clifford, „Ideology as a cultural system”, in David E. Apter (ed.), *Ideology and Discontent*, Free Press, New York, 1964.

GOODIN, Robert E. & KLINGEMANN, Hans-Dieter (coord.), *Manual de știință politică*, Editura Polirom, Iași, 2005.

GREENSTEIN, Fred I., & POLSBY, Nelson W., *Handbook of Political Science*, 8 vol., Addison-Wesley, 1975.

HUACO, George A., „On ideology”, în *Acta Sociologica* vol. 14, nr. 4, 1971.

KING, Ronald F., *Strategia cercetării. Treisprezece cursuri despre elementele științelor sociale*, Editura Polirom, Iași, 2005. LOWNDES, Vivien; MARSH, David & STOKER, Gerry, *Theory and Methods in Political Science*, 4th edition, Bloomsbury Publishing, 2017.

MANNHEIM, Karl, *Ideology and Utopia*, Routledge and Kegan Paul Ltd., London, 1968.

MILLER, David, „Teoreii politice”, în *Enciclopedia Blackwell a gândirii politice*, Editura Humanitas, București, 2000, pp. 719-724.

MIROIU, Adrian; DIACONU, David și DUMITRU, Adelin, „Cercetarea în științele sociale din România: între vocația excelenței și provocările instituționale”, în Petre T. Frangopol, Dorel Banabic, Daniel David, *Educația și cercetarea românească. Starea prezentă și perspectiva*, Casa Cărții de Știință Cluj-Napoca, 2018, pp. 173-190, p. 3, disponibil la <https://www.researchgate.net>.

MIROIU, Adrian, *Fundamentul politicii. Preferințe și alegeri colective*, Editura Polirom, Iași, 2006.

MIROIU, Adrian și VLĂSCÉANU, Lazăr, „Relația dintre calitate și finanțare. Cazul românesc”, în Adrian Miroiu și Bogdan Florian, *Universitatea românească azi*, Editura Tritonic, București, 2015, pp. 181-211.

SABATIER, Paul A., „Political Science and Public Policy”, in *Political Science and Politics*, Vol. 24, No. 2 (Tun., 1991), pp. 144-147, pp. 144-145, disponibil la <https://archive.org>.

STĂNUȘ, Cristina, „Policy Research and Education in Romanian Political Science: A Quantitative Look”, in *Studia Politica. Romanian Political Science Review*, Volumul XXI, nr. 2/2021, pp. 353-367.

***, „Hotărârea Guvernului nr. 367/2023 privind aprobarea *Nomenclatorului domeniilor și al specializărilor/programelor de studii universitare și a structurii instituțiilor de învățământ superior pentru anul universitar 2023-2024*” publicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 722 bis din 4 august 2023.